

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ОБЛІК У КРЕДИТНИХ
ТА БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ**

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
спеціальності 071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019**

УДК 657.1(07.034)

О-17

Укладачі: Н. В. Глєбова
О. М. Кудіна
В. В. Тютлікова
К. В. Сатушева

Затверджено на засіданні кафедри обліку і бізнес-консалтингу.
Протокол № 1 від 27.08.2018 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Облік у кредитних та бюджетних установах [Електронний О-17 ресурс] : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Н. В. Глєбова, О. М. Кудіна, В. В. Тютлікова, К. В. Сатушева. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 49 с.

Наведено рекомендації до виконання самостійної роботи за всіма темами навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 657.1(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2019

Вступ

Бухгалтерський облік у бюджетних та фінансово-кредитних установах є інформаційною системою, що містить вичерпні фінансові відомості про установу як суб'єкт господарської діяльності. Бухгалтерська інформація, ґрунтуючись на документальних доказах, дає змогу простежити активи від моменту, коли було отримано відповідний дозвіл та придбано ці активи, до їхнього списання чи реалізації. Те саме стосується і пасивів – від виникнення зобов'язань до їхнього погашення.

Бухгалтерський облік та складання фінансової звітності будуються, насамперед, на нормах міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням національного законодавства та специфіки розвитку економіки України. Система організації бухгалтерського обліку ґрунтується на чинних законах України та нормативних документах з бухгалтерського обліку, затверджених постановами Правління НБУ, а також ураховує принципи діяльності банківських та бюджетних установ.

Навчальна дисципліна "Облік у кредитних та бюджетних установах" є вибірковою навчальною дисципліною, яку вивчають згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього рівня "бакалавр" спеціальності "071 Облік і оподаткування" галузі знань 07 "Управління та адміністрування".

Предметом вивчення навчальної дисципліни є облік господарських процесів, які охоплюють різноманітну діяльність кредитних та бюджетних установ.

Об'єктом навчальної дисципліни є фінансово-господарська діяльність кредитних та бюджетних установ.

Для опанування матеріалу із цієї навчальної дисципліни студентам запропоновано виконання самостійної роботи, із метою закріплення теоретичних і практичних знань.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни "Облік у кредитних та бюджетних установах" є:

засвоєння організаційно-правових засад діяльності кредитних і бюджетних установ;

набуття студентами стійких знань із теорії та практики обліку діяльності бюджетних і кредитних установ;

оволодіння практичними навичками у складанні первинних, зведених документів та форм фінансової звітності.

Виконання завдань до самостійної роботи за темами навчальної дисципліни зробить студентів більш компетентними в питаннях бухгалтерського обліку в бюджетних та фінансово-кредитних установах. Таким чином, для виконання професійних завдань на освітньо-кваліфікаційному рівні "бакалавр" студенти набудуть таких компетентностей:

1) систематизувати положення, інструкції, методичні вказівки з питань організації бухгалтерського обліку в бюджетних та кредитних установах;

2) вчасно складати та відповідним чином оформляти первинну облікову документацію в момент проведення операції;

3) обробляти первинні та зведені бухгалтерські документи за всіма об'єктами обліку і зберігати їх;

4) систематизувати за датами проведені установою операції, а також проведені та прийняті до обліку документи;

5) використовувати основні законодавчі та нормативні акти, які регламентують порядок здійснення бухгалтерського обліку у кредитних та бюджетних установах;

6) систематизувати положення, інструкції, методичні вказівки з питань організації бухгалтерського обліку у кредитних та бюджетних установах, згідно із МСФЗ (міжнародних стандартів фінансової звітності) та НСБОДС (національних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі);

7) знати та випростовувати методи та техніку обліку за всіма ступенями облікового процесу кредитних і бюджетних установ;

8) обробляти первинні та зведені бухгалтерські документи за всіма об'єктами бухгалтерського обліку;

9) застосовувати на практиці принципи бухгалтерського обліку під час складання звітності, визначати зв'язок звітності з аналітичним обліком.

Завдання подано таким чином, щоб забезпечити найбільш повне охоплення матеріалу, що викладають у лекційній частині навчальної дисципліни. Їх розраховано для самостійної роботи студентів як для денної, так і заочної форми навчання.

Змістовий модуль 1

Формування облікової системи та відображення в обліку фінансово-господарської діяльності банку

Тема 1. Комерційні банки як самостійні фінансово-кредитні установи. Загальні основи та принципи бухгалтерського обліку в банках

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам ознайомитися з формами банківських документів, навчитися їх правильно заповнювати, зрозуміти економічний зміст та необхідність в обов'язкових реквізитах банківської документації, засвоїти класифікацію документів, що використовують у банку; вивчити групування балансових рахунків, принципи побудови цих рахунків та плану рахунків загалом.

Виконуючи завдання до самостійної роботи необхідно розглянути визначення кредитної системи як:

- 1) функціональної форми (сукупність кредитних відносин, форм та методів кредитування);
- 2) інституціональної форми (сукупність кредитно-фінансових установ, що акумулюють вільні грошові кошти та надають їх у користування у вигляді кредиту).

У першому аспекті кредитна система представлена банківським, споживчим, комерційним, міжнародним кредитами. Усім цим видам кредитів властиві специфічні форми відносин та методи кредитування, а реалізують і організують ці відносини спеціалізовані установи другої групи, що створюють кредитну систему в інституціональному розумінні. Провідною ланкою інституціональної структури кредитної системи є банки.

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", розроблення питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснює Міністерство фінансів України, а порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банках установлює Національний банк України, відповідно до цього закону та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність", із метою введення єдиних організаційних засад бухгалтерського обліку та звітності в банках України, Правлінням Національного банку України затверджено та введено в дію Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, яке установлює організаційні засади бухгалтерського обліку та фінансової звітності, із метою організації бухгалтерського обліку та забезпечення користувачів потрібною та достовірною інформацією про операції банку. Підставою для бухгалтерського обліку операцій банку є первинні документи, які фіксують факти здійснення цих операцій. Банки самостійно визначають порядок формування та зберігання первинних документів, облікових реєстрів і звітів, забезпечуючи їхню сувору схоронність.

Завдання 1.1. Фінансово-кредитна система України.

Необхідно розглянути фінансово-кредитну систему, яку схематично показано на рис. 1.1; визначити поняття кредитної системи як функціональної та інституціональної форми; розглянути банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств та установ; визначити місце банків у формуванні фінансово-кредитних відносин в економіці країни.

Рис. 1.1. Фінансово-кредитна система України

Завдання 1.2. Види комерційних банків.

На сьогодні в банківській системі України функціонують і банки, різні за формою власності, організаційною формою діяльності, величиною капіталу, спеціалізацією. Необхідно визначити класифікацію видів комерційних банків залежно від:

- 1) форм власності;
- 2) форм діяльності;
- 3) величини статутного капіталу;
- 4) наявності філій;
- 5) території діяльності;
- 6) діапазону виконуваних операцій.

Завдання 1.3. Форми організації та структура банків.

Необхідно розглянути форми організації комерційного банку: пірамідальна, функціональна, за географічним принципом. Схематично показати структуру сучасного банку, використовуючи лекційний матеріал, визначити, яка структура найбільш притаманна цьому регіону.

Завдання 1.4. Підготовка доповіді на семінарське заняття.

Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни "Облік у кредитних та бюджетних установах", необхідно розглянути та підготувати доповідь до семінарського заняття за такими питаннями:

1. Комерційні банки у кредитній системі.
2. Банківська система України на сучасному етапі.
3. Цілі та функції Національного банку України.
4. Види комерційних банків.
5. Операції, які здійснюють банки.
6. Форми організації та структура банків України.
7. Функції сучасних банків.
8. Аналіз банківської системи (результати діяльності).
9. Якими банками представлена банківська система регіону (м. Харків), аналіз показників, прогнози та перспективи.

Завдання 1.5. Система обліку банку.

Необхідно розглянути інформацію про господарські операції банку, яку отримують за допомогою загальноновизнаних інструментів бухгалтерського обліку, а саме: документації, інвентаризації, визнання й оцінювання

елементів фінансової звітності, системи рахунків, подвійних записів, звітності. У табл. 1.1 наведено визначення видів господарського обліку.

Необхідно вказати, до якого виду (оперативного, статистичного, бухгалтерського) господарського обліку належить певне визначення.

Таблиця 1.1

Визначення видів господарського обліку

Визначення видів обліку	Види обліку
Вивчення (спостереження, відображення, оброблення) масових і окремих господарських типових операцій, процесів та явищ і контроль за ними	
Процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про діяльність установи зовнішнім і внутрішнім користувачам для ухвалення рішень	
Процес спостереження, відображення окремих господарських операцій і процесів і контроль за ними безпосередньо в момент їхнього звершення, з метою оперативного керівництва ними	

Завдання 1.6. Банківські документи.

Установі ПАБ "Файний" подано до виконання такі документи:

платіжне доручення ПАТ "Перемога" (п/р 260073051024) на перерахування платежу ПАТ "Мир" за отримані будівельні матеріали, згідно з накладною № 326 від 16.10.2018 р. на суму 205 500 грн (номер поточного рахунку одержувача не вказано);

грошовий чек ПАТ "Космос" (п/р 260069110035) на отримання заробітної плати для робітників і службовців на суму 100 500 грн не підписаний головним бухгалтером товариства;

грошовий чек автобази № 8 (п/р 260073015003) на суму 2 500 грн, на звороті якого не вказано призначення коштів.

Необхідно:

вказати, які документи не можуть бути прийняті до виконання і чому; назвати обов'язкові реквізити грошово-розрахункових документів, що використовують у банках;

охарактеризувати порядок приймання розрахунково-грошових документів від підприємств, організацій, установ;

заповнити первинні документи із занесенням усіх необхідних реквізитів.

Завдання 1.7. Баланс банку.

Необхідно на основі залишків синтетичних рахунків, наведених у табл. 1.2, скласти фундаментально-облікову модель (баланс), наведену в табл. 1.3, та вказати номери балансових рахунків, призначених для їхнього обліку.

Таблиця 1.2

Залишки за балансовими рахунками на кінець року

№ п/п	Залишки синтетичних рахунків	Сума, тис. грн
1	Короткострокові стабілізаційні кредити, отримані від НБУ	160 000
2	Нараховані витрати за короткостроковими кредитами, отримані від НБУ	40 000
3	Банкноти та монети в касі банку	120 000
4	Кошти на вимогу суб'єктів господарювання	60 000
5	Кошти на вимогу фізичних осіб	380 000
6	Кредиторська заборгованість за операціями з купівлі-продажу іноземної валюти, банківських металів для клієнтів банку	40 000
7	Боргові цінні папери, емітовані НБУ, у портфелі банку на продаж	40 000
8	Нараховані витрати за отриманими кредитами овердрафт від інших банків	90 000
9	Кредити, надані за операціями репо суб'єктам господарювання	30 000
10	Резерви під кредити, надані клієнтам, які оцінюються на індивідуальній основі	10 000
11	Вимоги, висунуті за операціями факторингу із суб'єктами господарювання	10 000
12	Короткострокові кредити, надані органам державної влади	150 000
13	Довгострокові іпотечні кредити, надані фізичним особам	10 000
14	Нерозподілені прибутки минулих років	10 000
15	Прибуток звітного року, що отримає затвердження	100 000
16	Зареєстрований статутний капітал банку	290 000
17	Власні акції (частки, паї), викуплені в акціонерів	10 000
18	Основні засоби	90 000
19	Знос основних засобів	10 000
20	Кореспондентський рахунок банку в НБУ	800 000
21	Інвестиції в асоційовані банки	80 000
22	Довгострокові вклади суб'єктів господарювання	140 000
23	Нараховані витрати за строковими коштами суб'єктів господарювання	10 000

Балансовий звіт

Назва статті	Тис. грн
1	2
Активи	
1. Грошові кошти та їхні еквіваленти	
2. Торговельні цінні папери	
3. Інші фінансові активи, що обліковують за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах	
4. Кошти в інших банках	
5. Кредити та заборгованість клієнтів	
6. Цінні папери в портфелі банку на продаж	
7. Цінні папери в портфелі банку до погашення	
8. Інвестиції в асоційовані компанії	
9. Інвестиційна нерухомість	
10. Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	
11. Відстрочений податковий актив	
12. Гудвіл	
13. Основні засоби та нематеріальні активи	
14. Інші фінансові активи	
15. Інші активи	
16. Довгострокові активи, призначені для продажу, та активи групи вибуття	
17. Усього активів	
Зобов'язання	
18. Кошти банків	
19. Кошти клієнтів	
20. Боргові цінні папери, емітовані банком	
21. Інші залучені кошти	
22. Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	
23. Відстрочені податкові зобов'язання	
24. Резерви за зобов'язаннями	
25. Інші фінансові зобов'язання	
26. Інші зобов'язання	
27. Субординований борг	
28. Зобов'язання, що пов'язані з довгостроковими активами, призначеними для продажу (чи групами вибуття)	
29. Усього зобов'язань	

1	2
Власний капітал	
30. Статутний капітал	
31. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	
32. Резервні та інші фонди банку	
33. Чисті активи, що належать акціонерам (учасникам) банку	
34. Частка меншості	
35. Усього власного капіталу та частка меншості	
36. Усього пасивів	

Тема 2. Облік капіталу банку

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють вивчити структуру капіталу і вимоги до його відображення у фінансовій звітності, а також засвоїти облік операцій із формування статутного капіталу шляхом емісії акцій, облікові процедури із власними акціями під час їхнього викупу й перепродажу, облік операцій із нарахування і виплати дивідендів, визначення результатів поточного року. Вирішення цих завдань дасть змогу набути навичок із розрахунків загальних резервів банку та їхніх облікових процедур.

Під час виконання завдання необхідно пам'ятати, що основний капітал банку охоплює сплачений і зареєстрований статутний капітал та розкриті резерви, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у капітал, загальний фонд покриття ризиків, що створюють під невизначений ризик під час проведення банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів.

Основний капітал (капітал 1-го рівня) складається з таких елементів, як: фактично сплачений зареєстрований статутний капітал; розкриті резерви, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку; дивіденди, спрямовані на збільшення статутного капіталу; емісійні різниці; резервні фонди та загальні резерви; прибуток попередніх років.

Завдання 2.1. Складові капіталу банку.

Необхідно розподілити капітал комерційного банку за джерелами й порядком формування на відповідні складові основного і додаткового капіталу та відобразити їх на рахунках бухгалтерського обліку.

Наприклад: Загальні резерви рахунок 5020 (П) – складова основного капіталу банку.

Складові капіталу: загальні резерви; розкриті резерви; резерви під заборгованість за кредитними операціями; реінвестовані дивіденди; емісійні різниці; результати переоцінки основних засобів банку; результати переоцінки фінансових інструментів у портфелі банку на продаж; резервний фонд; статутний капітал; нерозподілений прибуток минулих років; прибуток поточного року; субординований борг; приписний капітал філії іноземного банку; непокриті збитки минулих років; результати переоцінки нематеріальних активів.

Завдання 2.2. Облік операцій із формування статутного капіталу банку.

Банком оголошено незареєстрований статутний капітал у розмірі 9 млн акцій номіналом 10 грн. Отримано внесків від акціонерів (юридичних осіб) на 40 млн грн. Банк зареєстрував статутний капітал в сумі 90 млн грн.

Необхідно визначити суму несплаченого статутного капіталу та скласти бухгалтерські проведення, що відображають формування статутного капіталу банку.

Завдання 2.3. Облік операцій із нарахування і виплати дивідендів.

Банком "Преміальний" у січні 2018 року оголошено статутний капітал у розмірі 500 000 акцій номіналом – 60 грн. Отримано внесків у розмірі 70 % від загальної суми номіналу через поточні рахунки акціонерів (юридичних та фізичних осіб). Банк зареєстрував статутний капітал. Протягом кварталу банк отримав кошти, які залишились несплаченими після реєстрації статутного капіталу. У січні 2019 року банк оголосив дивіденди на суму 250 000 грн. Збори акціонерів вирішили 50 % суми дивідендів спрямувати на збільшення статутного капіталу, а решту суми виплатити акціонерам як дивіденди.

Необхідно:

визначити суму отриманих внесків у статутний капітал на дату реєстрації банку та суму дивідендів, спрямованих на збільшення статутного капіталу;

скласти всі необхідні проведення, що відображають в обліку вказані операції.

Завдання 2.4. Облік операцій за розрахунками з акціонерами банку.

Необхідно скласти бухгалтерські проведення за операціями відносно обліку акцій банку, що перебувають в обігу, виконати необхідні розрахунки. Під час виконання завдання необхідно пам'ятати, що номінальна вартість акцій відображено окремо від ціни перевищення вартості реалізованих акцій:

1) 10 січня поточного року ПАБ "Миттєвий" розмістив серед акціонерів 25 000 шт. власних простих акцій за ціною 11 грн за одну акцію (номіналом 10 грн);

2) 20 лютого банк викупив 8 000 шт. власних простих акцій, що перебували в обігу за ціною 14 грн за одну акцію;

3) 25 березня ПАБ "Миттєвий" реалізував 3 500 шт. простих акцій за ціною 13 грн за одну акцію;

4) 15 квітня банк перепродує ще 3 000 шт. простих акцій за ціною 10 грн за одну акцію, що є нижче від номіналу;

5) 3 травня ПАБ "Миттєвий" ухвалює рішення про анулювання решти нереалізованих акцій (1 500 шт.) за номінальною вартістю, про що вносять відповідні зміни до статутного капіталу.

Тема 3. Облік доходів і витрат банку

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють вивчити структуру доходів та витрат банку і вимоги щодо їхнього відображення у фінансовій звітності, а також засвоїти облік основних операцій банку, пов'язаних із зазначенням доходів (витрат); виконати розрахунок під час нарахування сум відсоткових доходів (витрат) банку, згідно з методом визначення кількості днів, зазначеним в угоді; нараховувати відсотки за банківськими операціями, відповідно до вибраного методу; відображати в обліку наперед отримані кошти як доходи майбутніх періодів.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", дохід, пов'язаний із наданням послуг, визначають виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо результат цієї операції може бути достовірно оцінено.

Результат операцій із надання послуг може бути достовірно оцінено за наявності всіх наведених далі умов:

можливості достовірного оцінювання доходу;

імовірності надходження економічних вигод від надання послуг;

можливості достовірного оцінювання ступеня завершеності надання послуг на дату балансу;

можливості достовірного оцінювання витрат, здійснених для надання послуг та необхідних для їхнього завершення.

Витрати визначаються з урахуванням принципу відповідності. Їх вносять до "Звіту про фінансові результати" в періоді, у якому було визнано дохід, для отримання котрого було здійснено ці витрати.

Винагороди, комісійні та інші доходи і витрати реєструють у міру здійснення операцій.

Рахунки класу 6 "Доходи" та класу 7 "Витрати" класифікують як технічні рахунки. Це пов'язано з тим, що залишки за цими рахунками не вносять до балансу банку, а записи за рахунками здійснюють нарощуванням підсумком із початку року за принципом нарахування. Залишок за кожним рахунком доходів і витрат на 31 грудня поточного року свідчить про обсяги доходів (витрат), отриманих, нарахованих та сплачених у аспекті їхніх видів, для врахування яких призначено конкретний рахунок.

За підсумками року рахунки доходів і витрат згортаються, унаслідок чого визначають фінансовий результат діяльності банку. Якщо загальна сума всіх доходів за рік перевищує суму витрат, то банк звітує про позитивний економічний результат діяльності, тобто прибуток.

Під час розрахунку сум відсоткових доходів і витрат за кредитними та депозитними угодами враховують перший і не враховують останній день дії договору. У банківській практиці можна використовувати три методи визначення кількості днів, на які зважають під час нарахування сум відсоткових доходів і витрат (рис. 3.1):

Метод "факт/факт"	Метод "факт/360"	Метод "30/360"
Під час нарахування відсотків виходять з фактичної кількості днів у місяці та році	Ураховують фактичну кількість днів у місяці, а кількість днів у році – 360	Ураховують умовну кількість днів у місяці – 30, у році – 360 днів

Рис. 3.1. Методи визначення кількості днів для розрахунку відсотків

Дати початку й закінчення угоди під час розрахунку відсотків визнають як дати валютування.

Завдання 3.1. Облік відсоткових доходів банку.

1. 01.08.2018 р. банком видано кредит органам державної влади в сумі 1 000 000 грн, терміном на шість місяців, відсотки сплачують щоквартально в останній день кварталу, банк використовує метод нарахування процентів "30/360", відсоткова ставка – 18 %. 30 вересня банк отримав відсотки, згідно з умов договору.

Необхідно визначити щомісячну суму відсоткових доходів за кредитом та відобразити бухгалтерськими записами операції з видачі короткострокового кредиту, нарахування відсоткових доходів та отримання доходу за квартал.

2. ПАБ "Святковий" нараховує відсотки за наданим кредитом клієнту – ТОВ "Друзі" – суб'єкту господарювання на поточні потреби за таких умов:
дата надання – 10.03.2019 р.;
дата погашення – 10.06.2019 р.;
сума кредиту – 100 000 грн;
відсоткова ставка – 19 % річних;
нарахування відсотків – щомісяця в останній день місяця;
база нарахування – "факт/360";
відсотки сплачують – 10.06.2019 р.

Необхідно: операції з надання кредиту, нарахування відсотків та погашення кредиту та відсотків за рахунками для обліку нарахованих відсоткових доходів, що належать до звітного періоду, за період з 01.03.2019 р. до 10.06.2019 р. відобразити бухгалтерськими проведеннями.

Завдання 3.2. Відображення в обліку витрат майбутніх періодів.

1 травня банком сплачено 500 000 грн за передплату на газети й журнали на друге півріччя.

Необхідно відобразити зміст операцій за рахунками бухгалтерського обліку – фіксацію витрат майбутніх періодів та їхню щомісячну амортизацію у складі витрат банку.

Завдання 3.3. Облік адміністративних витрат банку.

1. Працівникам банку в липні нараховано заробітну плату в сумі 550 000 грн, із відповідними податковими платежами, нарахуваннями та утриманнями.

Необхідно відобразити в обліку зазначені операції.

2. Необхідно скласти перелік операцій, що зумовлюють записи за розділом 74 Плану рахунків "Загальні адміністративні витрати", указати їхній номер (згідно з Планом рахунків). Відобразити їхній зміст через кореспонденцію рахунків (наприклад: до рахунку 7400 "Основна і додаткова заробітна плата" – нарахована заробітна плата службовцям банку Дебет 7400 Кредит 3652).

Витрати банку:

відсоткові витрати за коштами на вимогу небанківських фінансових установ;

відсоткові витрати за субординованим боргом;

комісійні витрати за операціями з філіями банку;

витрати на аудит;

матеріальна допомога та інші соціальні виплати;

податок на додану вартість;

витрати на інкасацію та перевезення цінностей;

витрати на підготовку кадрів;

штрафи, пені, сплачені банком;

господарські витрати;

витрати на маркетинг і рекламу;

відрахування в банківські резерви на покриття ризиків і втрат; поштово-телефонні витрати;

витрати від інвестицій в асоційовані компанії;

витрати за отриманими консультаційними послугами фінансового характеру;

спонсорство та добродійність;

податок на прибуток;

представницькі витрати.

Завдання 3.4. Відображення в бухгалтерському обліку комісійних доходів та витрат банку.

1. Клієнт банку – фізична особа Іванов І. І. здійснює переказ готівкових коштів за таких умов:

сума переказу – 15 000 грн;

комісійний збір за послугу – 0,5 % від суми платежу.

Необхідно відобразити в обліку отримання комісійного доходу банку за здійснення переказу коштів клієнта.

2. Банк ПАТ "Сигма" перераховує за призначенням сплачені кошти від клієнта банку ПАТ "Кум" до іншого банку ПАТ КБ "Грошовий" (який не є банком - кореспондентом) за таких умов:

сума переказу – 10 000 грн;

комісійний збір за послугу, що стягує банк ПАТ "Сигма", – 0,3 % від суми платежу (сплачує клієнт);

комісійна сплата банку за послугу – 0,2 % від суми платежу до банку ПАТ "Кум".

Необхідно відобразити в обліку отримання комісійного доходу та зазначення комісійних витрат банку за здійснення переказу коштів клієнта.

Тема 4. Облік касових та розрахункових операцій банку

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють вивчити організацію касової роботи в банках, порядок документального оформлення видаткових і прибуткових касових операцій та їхнього відображення в обліку; облік підкріплення операційних кас банків; організацію роботи вечірніх кас та кас перерахування виторгу; облік готівкових операцій із допомогою платіжних карток, а також організацію внутрішнього контролю за касовими операціями, із метою забезпечення збереження грошей і цінностей.

Під час виконання завдання необхідно пам'ятати, що операційна каса може охоплювати окремі види кас, а саме: прибуткову, видаткову, прибутково-видаткову, вечірню, касу перерахунку грошового виторгу, розмінну касу. У бухгалтерському обліку ці види кас відображають із використанням аналітичних рахунків.

Касові документи мають містити такі обов'язкові реквізити: дату здійснення операції; зазначення платника та отримувача; дані паспорта особи отримувача або документа, що його замінює; суму касової операції; підписи платника або отримувача та працівників банку, уповноважених здійснювати касову операцію; номер рахунка отримувача та назву банку отримувача.

Облік готівкових коштів у касових вузлах, операційних відділах філій комерційних банків за операціями фізичних і юридичних осіб та за операціями з видачі готівки інкасаторам для доставки з каси банку до клієнтів – юридичних осіб – здійснюють за окремими аналітичними рахунками

балансового рахунку 1001 "Банкноти та монети в касі банку", у територіально відокремлених безбалансових відділеннях – за окремими аналітичними рахунками балансового рахунка № 1002 "Банкноти та монети в касі відділень банку".

Облік операцій із купівлі-продажу готівкових коштів у банках та Національному банку України здійснюють із використанням балансових рахунків 1811 "Дебіторська заборгованість за операціями з готівкою" та 1911 "Кредиторська заборгованість за операціями з готівкою".

Банки України можуть відкривати клієнтам такі види рахунків: поточні, бюджетні, кредитні, депозитні. Законодавством та інструкціями Національного банку України передбачено, що кожне підприємство має право відкривати поточний рахунок у національній та іноземній валютах у необмеженій кількості банків.

Завдання 4.1. Облік прибутково-видаткових касових операцій банку.

Необхідно скласти бухгалтерські проведення за касовими операціями та визначити залишок готівки в касі на кінець дня, якщо залишок на початок дня становив 100 000 грн.

1. До каси банку за оголошенням на внесення готівки оприбутковано торговельний виторг, що здано суб'єктом господарювання ПАТ "Козаки" 10 000 грн.

2. Із каси банку, згідно із чеком видано готівку страховій компанії для виплати заробітної плати працівникам 50 000 грн.

3. Видано короткостроковий кредит фізичній особі на поточні потреби 3 000 грн.

4. Нараховано відсоткові витрати, згідно з кредитним договором за наданим довгостроковим кредитом на поточні потреби, суб'єкту господарювання 1 000 грн.

5. Отримано від фізичної особи сплату за комунальні платежі 500 грн.

6. Сплата клієнтом комісійної винагороди за розрахунково-касове обслуговування банку – 10 грн.

7. Фізичними особами готівкою внесено кошти на поповнення депозитних вкладів:

а) терміном 9 місяців – 3 000 грн;

б) терміном 5 років – 4 000 грн;

8. Видано готівку службовцям банку:

а) на заробітну плату працівникам банку – 30 000 грн;

б) аванс на відрядження – 1 000 грн;

в) аванс на господарські потреби – 500 грн.

9. Погашено кредиторську заборгованість перед клієнтом за розрахунками із цінними паперами 2 000 грн.

10. Отримано кошти за купівлю банківських металів через касу банку 1 500 грн.

Завдання 4.2. Підкріплення операційної каси банку.

1. ПАБ "Міліонер" задля підкріплення своєї операційної каси купив готівку в ЗАТ КБ "Прибутковий" в сумі 50 000 грн, комісійні становили 2 500 грн.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку кожного банку зміст здійснених, а саме:

проведення розрахунків за готівку;

доставку готівки власними засобами АКБ "Міліонер" – банку, що купує готівку;

сплату комісійної винагороди.

2. ПАБ "Миттєвий" за погодженням із територіальним управлінням НБУ передав готівку банку "Неон" у сумі 100 000 грн.

Необхідно вказати, якими первинними документами оформляють вказані операції та відобразити в бухгалтерському обліку обох банків операцію передавання-приймання готівки.

Завдання 4.3. Документообіг під час виконання касових операцій.

1. Необхідно ознайомитися з нормативними документами, що регламентують організацію касової роботи в установах банків, розглянути порядок здійснення касових операцій, загальну схему документообігу під час виконання касових операцій установами банків.

2. Необхідно скласти довідку касира прибуткової каси та скласти бухгалтерські проведення за цими операціями на балансових рахунках:

15.11 поточного року касир прибуткової каси ПАБ "Місяць" прийняв прибуткові документи: прибуткові касові ордери від 10 клієнтів за підписом бухгалтера Бузіної І. О. в сумі 55 500 грн; заяви на внесок готівкою від 5 підприємств від бухгалтера Плющенко С. І. на 20 000 грн.

Завдання 4.4. Облік операцій комерційного банку за безготівковими розрахунками.

1. ПАБ "Грошовий" прийняв до виконання:

платіжне доручення за № 20 від ПАТ "Сигма" в сумі 9 000 грн за сировину, отриману від ЧП "Зоря". Отримувач має поточний рахунок у цьому банку;

платіжне доручення № 21 від суб'єкта господарювання – ТОВ "Добриня" в сумі 17 500 грн як сплату за виконані послуги згідно з договором ПП "Космос" (поточний рахунок відкритий у ПАБ "Гранд");

платіжну вимогу-доручення за № 20 від ЗАТ "Гром" в сумі 150 000 грн за відвантажену продукцію (платіж спрямовано до промислового підприємства "Дігма", що обслуговують у ПАБ "Прибутковий");

чек на видачу готівки клієнту МП "Краля" для виплати заробітної плати працівникам у сумі 200 000 грн.

Необхідно зробити бухгалтерські записи згідно, з умовами завдання.

2. В АКБ "Харків'янка" за поточний день було здійснені такі операції: із рахунка ТОВ "Десна" (поточний рахунок № 260033011002) видано з каси за грошовим чеком готівку на заробітну плату в сумі 160 000 грн;

проведено платіжне доручення на перерахування ТОВ "Десна" податку з доходів фізичних осіб, утриманого з робітників і службовців, у сумі 85 400 грн;

проведено платіжні доручення на перерахування ТОВ "Десна" відрахувань від заробітної плати (суми відрахувань, згідно із чинним законодавством, визначте самостійно);

списано з поточного рахунку ТОВ "Десна" оплату банку за розрахунково-касові послуги в сумі 150 грн.

Необхідно визначити, якими банківськими документами слід оформити вказані операції та скласти бухгалтерські проведення за цими операціями.

Завдання 4.5. Відображення в обліку розрахунків за покритим акредитивом.

Від ПАТ "Зорепад" до відділення банку надійшла заява на виставлення з його рахунка покритого акредитива для розрахунків із промисловим підприємством "Прогрес" за обладнання в сумі 60 000 грн.

Необхідно зробити бухгалтерські записи щодо відкриття покритого акредитива в банку-емітенті, перерахунку коштів у виконуючий банк.

Завдання 4.6. Обліку операцій банку за прямими кореспондентськими рахунками.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку операції за міжбанківськими операціями під час використання прямих кореспондентських рахунків:

1. Зарахування платежу на користь клієнта – суб'єкта господарювання – 20 000 грн.
2. Сплату банком комісійних за обслуговування рахунка – 100 грн.
3. Розміщення банком коштів на довгостроковий депозит в іншому банку – 100 000 грн.
4. За дорученнями банку-кореспондента з його кореспондентського рахунка здійснено платіж на користь клієнта – 1 500 грн.
5. Перерахування коштів банком на кореспондентський рахунок, відкритий в іншому банку (у разі його поповнення) – 50 000 грн.
6. Відкриття рахунка іншим банком в банку-кореспонденті – 30 000 грн.
7. Списання коштів, згідно з дорученнями банку, кореспонденту – власнику рахунка за власні операції та операції його клієнтів 10 500 грн.
8. Повернення довгострокового депозиту іншого банку на його коррахунок у цьому банку – 60 000 грн.
9. Отримання банком комісійних доходів за обслуговування рахунка (іншого банку, згідно з договором) – 300 грн.

Тема 5. Облік депозитних та кредитних операцій

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми відображають порядок отримання кредиту (депозиту) в банку, нарахування відсотків, погашення заборгованості за кредитами (депозитами), дають можливість засвоїти студентам облік кредитно-депозитних операцій та набути навичок із нарахування та сплати відсотків.

Бухгалтерський облік кредиту завжди має бути погоджено з умовами кредитної угоди. Кредитний інструмент починає існувати, як тільки банк надав зобов'язання із кредитування. Суму зобов'язання на дату укладання угоди визначають на позабалансових рахунках.

Аналітичний облік за кредитними операціями будують, згідно з вимогами Національного банку України. Під час відкриття кредитного рахунка

в облікову систему вносять обов'язкові спеціальні параметри аналітичного обліку. Під час обліку кредиту за рахунком Плану рахунків ураховують, насамперед, цільове спрямування кредиту, що має перевагу над формою кредиту.

Кошти спеціального резерву акумулюють на балансовому рахунку 2400 КА "Резерви під кредити, що надані клієнтам та оцінюються на індивідуальній основі", 2401 КА "Резерви під кредити, що надані клієнтам та оцінюються на портфельній основі" та 1590 КА "Резерв під заборгованість інших банків за кредитними операціями".

Значну частку потреби у грошових ресурсах банки покривають за рахунок залучених коштів. Традиційно найбільша частка у структурі залучених коштів припадає на депозити. Операції із залучення банком коштів на депозит є *пасивними* депозитними операціями. *Активними* є депозитні операції тільки на міжбанківському ринку. Отож депозитом вважають залучені або розміщені кошти на визначених угодою умовах повернення з виплатою відсотків, або на безвідсотковій основі, які не забезпечені з боку банку будь-якою власністю чи гарантіями.

Завдання 5.1. Облік кредитних операцій з клієнтами банку.

Необхідно провести розрахунки та відобразити бухгалтерськими проведеннями операції, згідно з умовами завдання.

20.03 поточного року ПАБ "Ласкавий" уклав угоду з ТОВ "Чирк" щодо надання кредиту на придбання устаткування. 01.04 банк здійснив зазначену кредитну операцію в сумі 50 000 грн. терміном на два місяці за ставкою 20 % річних. За умовами угоди відсотки нараховують в кінці місяця методом "факт/360" та погашають щомісяця не пізніше від 1-го числа наступного місяця.

31.03 відображено в обліку зобов'язання банку із кредитування;

01.04 видано кредит суб'єкту господарювання;

Відображення в обліку кредитного договору;

01.04 сформовано резерв під наданий кредит;

30.04 нарахування відсотків за квітень;

01.05 банк отримує відсотків за квітень;

31.05 квітня нарахування відсотків за травень;

01.06 погашення відсотків за травень та повернення суми наданого кредиту.

Закриття позабалансових проведень: в сумі зобов'язання із кредитування; в сумі кредитного договору.

Завдання 5.2. Відображення в обліку списання безнадійної заборгованості за кредитними операціями за рахунок створення резервів.

Банк надав ПАТ "Козаки" (поточний рахунок № 26002405201211) короткостроковий кредит на таких умовах:

дата видачі кредиту – 01.03 поточного року;

дата погашення – 31.08;

сума кредиту – 85 000 грн;

відсоткова ставка – 22 % річних;

комісія за видачу кредиту – 850 грн;

нарахування відсотків здійснюють щомісячно в останній день місяця;

база нарахування – факт/360;

відсотки сплачують першого числа кожного місяця.

Виданий кредит було прострочено, відсотки не сплачені, заява на пролонгацію кредиту від клієнта не надходила; заборгованість за цим кредитом було списано за рахунок, відповідно до створеного резерву (під час визнання її безнадійною).

Необхідно визначити суму відсотків, що сплачують щомісячно за кредит; відобразити всі зазначені операції бухгалтерськими проведеннями на балансових і позабалансових рахунках.

Завдання 5.3. Облік міжбанківських кредитних операцій.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку отримання кредитних коштів від іншого банку; нарахувати та сплатити комісійні витрати за кредитне обслуговування; у кінці кожного місяця нарахувати відсотки за кредит, після закінчення терміну дії кредитної угоди відобразити сплату кредиту та нарахованих відсотків.

1 серпня поточного року ПАБ "Мир" укладено кредитну угоду з іншим банком "Амір" на отримання короткострокового кредиту в розмірі 1 000 000 грн терміном на чотири місяці за ставкою 21 % річних (база нарахування – "факт/факт") Комісійні витрати на кредитне обслуговування – 0,1 % від суми кредиту. Повернення кредиту та відсотків за ним передбачено після закінчення терміну дії кредитної угоди.

Завдання 5.4. Облік окремих кредитних операцій.

Необхідно провести розрахунки та відобразити в обліку операції банку з факторингу. За умови, що 15.04 поточного року ПАБ "Сіріус" купує у виробничого підприємства "Полюс" рахунки-фактури подані ПАТ "Бетас",

номіналом 20 000 грн. Банк установлює відсоткову ставку за кредит 17 % і комісійну винагороду 1 % від суми угоди (метод розрахунку відсотків – "факт/факт"). Вартість оплати банком – 80 %. Нарахування відсотків здійснюють, згідно з обліковою політикою банку – в останній день місяця. 15.08. ПАТ "Бета" сплачено рахунки-фактури в повному обсязі.

Завдання 5.5. Облік строкових вкладів (депозитів).

1) 01.02 поточного року банк залучає депозит фізичної особи в безготівковій формі (кошти перебували на поточному рахунку клієнта) у розмірі 20 000 грн на шість місяців (відсоткова ставка 14 % річних із виплатою відсотків щомісячно). Кількість днів, згідно з договором, розраховують за методом "30/360". Кошти за депозитом було повернено клієнту, згідно з договором.

Необхідно розрахувати суму відсотків за кожен місяць протягом усього терміну депозиту; відобразити в обліку залучення депозиту, нарахування відсотків та їхню виплату, а також повернення депозиту;

2) 01.03 поточного року банк залучає депозит у ПАТ "Магія" у розмірі 25 000 грн на два місяці за ставкою 15 % річних. Нарахування відсотків здійснюють в останній день місяця. Кількість днів, згідно з угодою розраховують методом 30/360.

Згідно з договором, у разі дострокового вилучення депозиту банк сплачує депоненту знижену процентну ставку в розмірі 5 % річних.

21.04 поточного року депонент вирішив вилучити депозит достроково.

Необхідно визначити суму сплачених відсотків, згідно з договором, у разі дострокового вилучення депозиту (визначити суму відсотків за зниженою ставкою); відобразити в обліку залучення депозиту, нарахування відсотків, виплату депозиту та відсотків за ним і зазначити, якими документами оформлюють зазначені операції.

Завдання 5.6. Облік міжбанківських депозитних операцій.

ПАБ "Грошовий" розмістив 25 січня поточного року депозит у сумі 190 000 грн у ПАБ "Прибутковий" терміном на один місяць відсоткову ставку 13 % річних. Термін повернення депозиту та сплати відсотків – 25 лютого, використовують метод нарахування відсотків "факт/360".

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку розміщення коштів на депозит в іншому банку; нарахувати відсоткові доходи, згідно з умовами договору; оприбуткувати суму поверненого депозиту та отриманих доходів від міжбанківських депозитних операцій.

Тема 6. Облік операцій банку в іноземній валюті

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам вивчити організацію обліку іноземної валюти, засвоїти порядок переоцінки валютних статей; ознайомитися з обліком обмінних операцій із готівковою інвалютою, безготівкових розрахунків у валюті, депозитів і кредитів у валюті; їхнє вирішення дасть змогу набути навичок в обліково-операційній роботі під час ведення валютних рахунків.

Валюта – це грошова одиниця, що використовується для вимірювання величини вартості товару:

національна валюта – грошова одиниця цієї країни;

іноземна валюта – це грошові знаки іноземних держав;

міжнародна (регіональна) валюта – це спеціальні права запозичення (СПЗ) та євро.

Усі операції банків, зокрема й валютні операції, підлягають ліцензуванню з боку Національного банку України.

Зв'язок між операціями в іноземній та національній валютах забезпечують використанням технічних рахунків:

Технічний рахунок – рахунок, який не має економічного навантаження, його використовують для технічного здійснення операції. Формування фінансової звітності здійснюють без урахування залишків за технічними рахунками 3800 та 3801. У кореспонденції з технічними рахунками відображають операції банку, що впливають на розмір валютної позиції банку. Наприкінці кожного операційного дня суми у гривневому еквіваленті на технічних рахунках 3800 та 3801 мають бути однаковими.

Різницю між сумами залишків у відповідній іноземній валюті за аналітичними рахунками 3800 (за офіційним курсом) та 3801 (за курсами договорів) того самого коду іноземної валюти відображено за балансовим рахунком 6204 АП "Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами". Курсову різницю від переоцінки грошових коштів та інших монетарних статей в іноземній валюті теж зараховують на цей рахунок (перерахунок гривневого еквівалента залишків іноземної валюти всіх монетарних статей в іноземній валюті здійснюють під час кожної зміни офіційного валютного курсу).

Завдання 6.1. Облік купівлі іноземної валюти.

На замовлення клієнта банк "Чемний" купує 15 000 дол. США на УМВБ (курс дол. США до грн 1 : 28,1). Проплату за операцією з купівлі валюти банк проводитиме зі свого рахунка "Ностро", який відкритий у банку "Приватний". На торгах УМВБ було встановлено курс дол. США до грн 1 : 28,2. Банк "Приватний" стягує комісію у розмірі 0,2 % від суми гривневого еквівалента. Банк "Чемний" стягує із клієнта комісію за придбання валюти в розмірі 0,3 %. Залишок невикористаних коштів у національній валюті банк "Чемний" зараховує на поточний рахунок клієнта. У день торгів банк "Чемний" перерахував банку "Приватний" куплену валюту на його кореспондентський рахунок.

Необхідно визначити суми комісійних, що стягують обидва банки за здійснення операцій із купівлі валюти; скласти бухгалтерські проведення за вказаними операціями.

Завдання 6.2. Облік продажу іноземної валюти.

2 березня поточного року на розподільчий рахунок клієнта ТОВ "Антарес" зараховано торговельну виручку за зовнішньоекономічним контрактом від продажу продукції в сумі 2 150 000 рос. руб. (операція здійснюється з використанням "Ностро" – рахунків, відкритих у банку, що обслуговує МВРУ). Клієнт подає заявку комерційному банку "Форум", якій обслуговує його поточний рахунок, на продаж усього обсягу іноземної валюти. 3 березня обслуговуючий банк вийшов із заявкою на продаж рос. руб. на міжбанківський валютний ринок і уклав угоду з іншим банком (виконуючим) на продаж іноземної валюти за курсом 100 рос. руб. / 42,0 грн. Угодою передбачено комісійну винагороду: обслуговуючому банку від клієнта 3 % гривневого еквівалента проданої валюти; виконуючому банку від обслуговуючого банку 2 % від цієї самої суми.

Необхідно провести розрахунки та відобразити бухгалтерськими проведеннями операції, згідно з умовами завдання.

Завдання 6.3. Операції банку в іноземній валюті з використанням платіжних карток.

Власник платіжної картки придбав товар вартістю 200 дол. США і розрахувався в торговельній точці через торговельний термінал із використанням платіжної картки MASTER CARD. Комісійна винагорода, яку сплачує

торговець за здійснення зазначеної операції становить 3 дол. США, які розподіляють таким чином:

- банку-еквайру – 1 дол. США;
- банку-емітенту – 1 дол. США;
- платіжній системі – 1 дол. США.

На поточний рахунок торговця, що відкритий у банку-емітенті, надійдуть кошти в сумі 197 дол. США.

Розрахунки здійснюють через розрахунковий банк за кожним повідомленням окремо із застосуванням договірною списання.

Необхідно скласти бухгалтерські проведення за цією операцією в розрахунковому банку, банку-емітенті та банку-еквайрі.

Завдання 6.4. Облік депозитних операцій банку в іноземній валюті.

ПАБ "Пульт" залучає депозит 50.08 у розмірі 40 000 дол. США на три місяці від небанківської фінансово-кредитної установи за номінальною ставкою 10 % річних із виплатою відсотків у разі погашення.

Офіційний курс дол. США на дату залучення депозиту становить 28,1 грн. Нарахування відсотків здійснюють в останній день місяця.

Офіційний курс дол. США на 31.08 становить 28,2 грн. Кількість днів згідно з угодою, розраховують методом "факт/факт".

Необхідно розрахувати суму відсотків, що підлягає сплаті після закінчення дії депозитної угоди; розрахувати величину відсоткових витрат банку за місяць; визначити курсову різницю в разі зміни курсу дол. США; виплату депозиту та відсотків за ним та визначити ці операції у системі бухгалтерського обліку банку.

Завдання 6.5. Формування резервів за валютними операціями банку.

Станом на 01.06 в ПАБ "Сигма" виникла заборгованість в іноземній валюті, яку було визнано 01.08 простроченою на суму 1 500 дол. США за кредитом, наданим на поточні потреби клієнту банку – фізичній особі Петрову О. П. Офіційний курс дол. США становить 28,2 грн.

Необхідно скласти бухгалтерські проведення за цією операцією.

Тема 7. Облік операцій банку із цінними паперами

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють засвоїти характер операцій із цінними паперами в портфелі банку, згідно із класифікацією вкладень у цінні папери та операцій із цінними паперами власної емісії. Вони розвинути навички в облікових процедурах під час переоцінки цінних паперів, визначення дисконту та премії й нарахування їхньої амортизації, формування, регулювання та використання резерву під знецінення цінних паперів. Операції банків із цінними паперами можна розподілити на балансові та позабалансові. Своєю чергою, балансові операції класифікують на:

пасивні операції (формування та збільшення банківського капіталу – первинна емісія засновницьких акцій, повторні емісії акцій; акумуляція залучених коштів – емісія цінних паперів власного боргу та облігацій);

активні операції (підтримка ліквідності активів – кредитні операції, депозитні операції, інвестиційні операції; досягнення високої ліквідності – кредитні операції, арбітражні фондові операції).

Позабалансові операції із цінними паперами розподіляють на:

андерайтинг – операції, пов'язані з первинним випуском і розміщенням цінних паперів іншого емітента;

брокерські операції – виконання банками доручень клієнтів про продаж (купівлю) цінних паперів;

дилерські операції – комерційна діяльність банків з купівлі-продажу цінних паперів від свого імені та за свій рахунок;

депозитарні операції – зберігання й управління цінними паперами.

За справедливу вартість цінних паперів, які перебувають в обігу на організаційно оформлених ринках, беруть їхню ринкову вартість. В інших випадках для встановлення справедливої вартості застосовують такі методи:

посилання на ринкову ціну іншого подібного інструменту;

аналіз дисконтованих грошових потоків, під час якого банки використовують ставку дисконту, що відповідає поточній нормі прибутковості подібної фінансової інвестиції.

Завдання 7.1. Нарухування та отримання дивідендів за операціями з цінними паперами.

ПАБ "Пульс" 15.03 придбав 1 000 простих акцій ПАТ "Бета" по 50 грн за акцію. Пайова частка банку 30 %. 31.12 компанія звітувала про чистий

прибуток в обсязі 525 000 грн. Банк визнав свою частку прибутку. 31.12 ПАТ "Бета" оголосила та сплатила дивіденди. Банк отримав кошти за дивідендами.

Необхідно виконати розрахунки та відобразити в бухгалтерському обліку вищезазначені операції.

Завдання 7.2. Облік цінних паперів у торговельному портфелі банку.

11 лютого поточного року ПАБ "Оріон" придбав акції ПАТ "Зірка". Справедлива вартість акцій на дату операції становила 400 000 грн. За угодою дату розрахунку встановлено 28 лютого. Протягом періоду від дати операції справедлива вартість цінних паперів змінювалася і на 25 березня становила 460 000 грн. Придбані акції банк зараховує до складу торговельного портфеля. На дату балансу у зв'язку зі зміною справедливої вартості, банк виконав переоцінку акцій: на 1 квітня справедлива вартість акцій становила – 500 000 грн. Банк ухвалює рішення щодо реалізації акцій за ціною 550 000 грн. Угоду на продаж підписано 22 квітня, а 25 квітня визнано датою розрахунку.

Необхідно провести розрахунки та відобразити бухгалтерськими проведеннями операції в торговельному портфелі банку.

Завдання 7.3. Облік цінних паперів у портфелі банку на продаж.

11 березня банк продав 1 000 акцій ПАТ "Яхонт" за ціною 55 грн за акцію. В обліку акції враховувались за балансовою вартістю 53 грн за акцію в портфелі банку на продаж. Сума сформованого резерву під знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж становить 5 500 грн.

Необхідно відобразити в обліку бухгалтерськими записами операції банку із цінними паперами в портфелі на продаж.

Змістовий модуль 2

Формування облікової системи та відображення в обліку фінансового-господарської діяльності бюджетної установи

Тема 8. Основи побудови бухгалтерського обліку в бюджетних установах

Методичні рекомендації

Завдання даної теми дозволяють студентам вивчити План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі та навчитися складати баланс (форма № 1-ДС). Для відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій суб'єкти державного сектору користуються Планом рахунків та Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі.

Баланс відображає узагальнені показники активів, зобов'язань і власного капіталу суб'єкта державного сектору, отримані на підставі звірених даних бухгалтерського обліку, станом на початок звітного року та на кінець звітного періоду.

Згортання статей активів та зобов'язань є неприпустимим, крім випадків, передбачених відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Підсумок активів балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань, власного капіталу та фінансового результату.

Завдання 8.1. Класифікація активів, капіталу та зобов'язань розпорядників бюджетних коштів.

На підставі наведених даних (табл. 8.1) визначити, до якого розділу активу чи пасиву балансу належать види господарських засобів і джерела їхнього утворення та вказати номер відповідного синтетичного рахунка, використовуючи План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Скласти баланс (форма № 1-ДС).

Активи, капітал та зобов'язання установи на 31.12.2019 р.

№ п/п	Назва субрахунка	Сума, грн
1	Будівля	125 690 791
2	Телевізор	18 000
3	Стіл комп'ютерний	5 000
4	Шафа	7 000
5	Знос основних засобів	99 348 774
6	Інвестиційна нерухомість	34 312
7	Будівлі, які утримують із метою отримання орендних платежів	100 000
8	Незавершені капітальні інвестиції	5 633
9	Запаси	320 915
10	Постільна білизна	50 000
11	Одяг та взуття	20 000
12	Медикаменти	55 000
13	Будівельні матеріали	168 900
14	Канцелярські товари та приладдя	1 240
15	Посадковий матеріал, насіння, добрива, хімікати	1 8730
16	Посуд	5 045
17	Талони на пальне	2 000
18	Грошові кошти в Казначействі	100 000
19	Поштові марки, оплачені проїзні документи, чекові книжки та путівки в санаторії	27
20	Річна підписка на газету, заздалегідь (до кінця року) сплачене користування бухгалтерським інформаційним сервісом, орендні платежі за кілька місяців наперед	900
21	Попередня оплати товарів, робіт, послуг	6 000
22	Унесений капітал	26 525 851
23	Фінансовий результат	396 466
24	Поточні зобов'язання за розрахунками за товари, роботи, послуги	16 866
25	Поточні зобов'язання за отриманими авансами	521

Завдання 8.2. Облікові реєстри бухгалтерського обліку та техніка їх реєстрації, сутність форм бухгалтерського обліку.

Використовуючи Порядок складання форм меморіальних ордерів суб'єктів державного сектору та План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі визначте, у яких меморіальних ордерах відображення ці господарські операції (табл. 8.2).

Господарські операції

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція субрахунків		Назва і номер меморіального ордера
		дебет	кредит	
1	Отримано бюджетні асигнування			
2	Нараховано заробітну плату працівникам			
3	Надійшло коштів до каси на виплату заробітної плати			
4	Виплачено з каси під звіт на закупівлю матеріалів			
5	Перераховано кошти у вигляді авансового платежу на виконання робіт для селищної ради			
6	Перераховано кошти постачальникам у порядку планових платежів			
7	Перераховано кошти службам комунального господарства			
8	Оприбутковано продукти харчування, що надійшли від постачальників у порядку планових платежів			
9	Списано використані продукти харчування			
10	Списано МБП			

Тема 9. Облік доходів

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам вивчити облік доходів. Залежно від джерел утворення, доходи можна розподілити на такі два види, як доходи за обмінними операціями та необмінними операціями. Зараз усі питання, що виникають у процесі їхнього обліку, регламентують Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 "Доходи". Таким чином, доходи в бухгалтерському обліку розподіляють на доходи від обмінних і необмінних операцій. Під *необмінними операціями* розуміють операції, які не передбачають передавання активів, послуг в обмін на отриманий дохід або активи, проте є можливість виконання певних умов. Господарські операції із продажу або купівлі активів в обмін на грошові кошти, послуги, інші активи чи погашення зобов'язань

називають *обмінними операціями*. Відповідно до класифікації доходів, наведеної в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 "Доходи", до складу обмінних операцій входять бюджетні асигнування; доходи від надання послуг чи виконання робіт; доходи від продажу (доходи від операцій із капіталом, доходи від продажу нерухомого майна); доходи від відсотків, роялті, дивідендів та ін. Доходи від необмінних операцій містять податкові надходження; неподаткові надходження (збори та платежі); трансферти та кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів; надходження до державних цільових фондів, зобов'язання, що не потребують погашення.

Завдання 9.1. Класифікація доходів.

У наведеній табл. 9.1 укажіть субрахунок доходів та визначте вид доходів за бюджетною класифікацією.

Таблиця 9.1

Доходи бюджетної установи

Приклади доходів	Субрахунок бухгалтерського обліку	Доходи за бюджетною класифікацією
1	2	3
Отримані бюджетні асигнування		
Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг)		
Благодійні внески у грошовій формі		
Доходи від оприбуткування скляних банок після використання продуктів, які в них були		
Доходи від оприбуткування запчастин під час списання автомобіля		
Доходи від оприбуткування запасів, отриманих як благодійна (гуманітарна) допомога чи дарунок		
Доходи від оприбуткування залишків запасів, виявлених під час інвентаризації, а також матеріалів, вилучених у результаті ремонту або ліквідації необоротних активів		
Доходи, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право		

1	2	3
Плата за оренду майна бюджетних установ		
Доходи, отримані від реалізації майнових прав на фільми, вихідні матеріали фільмів та фільмокопій, створені за бюджетні кошти як за державним замовленням, так і на умовах фінансової підтримки		
Доходи від операцій з дооцінки, відновлення корисності активів		
Доходи від нарахованої курсової різниці в разі підвищення курсу		
Доходи від списання сум кредиторської заборгованості, термін позовної давності якої минув		
Доходи від списання сум депонентської заборгованості, термін позовної давності якої минув		

Тема 10. Облік витрат

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам вивчити облік витрат. Витрати суб'єктів державного сектору класифікують у бухгалтерському обліку за такими групами: витрати за обмінними операціями, витрати за необмінними операціями.

Витрати за обмінними операціями містять такі елементи витрат: оплата праці (заробітна плата, грошове забезпечення військовослужбовців); відрахування на соціальні заходи; матеріальні витрати (використання предметів, матеріалів, обладнання, інвентарю, медикаментів та перев'язувальних матеріалів, продуктів харчування тощо); амортизація; фінансові витрати (витрати суб'єкта державного сектору, пов'язані із запозиченнями, згідно із законодавством: відсотки за користування кредитами, премія, дисконт за цінними паперами, витрати на обслуговування боргу тощо); інші витрати за обмінними операціями (курсів різниці; витрати, пов'язані з реалізацією активів; утрати від зменшення корисності активів тощо).

Витрати за необмінними операціями містять такі елементи витрат: трансферти (субсидії, гранти, соціальні виплати тощо); інші витрати за необмінними операціями (витрати, пов'язані з передаванням активів, що передають суб'єкти державного сектору суб'єктам господарювання,

фізичним особам та іншим суб'єктам державного сектору для виконання цільових заходів; списана дебіторська заборгованість; неповернення депозитів тощо).

Завдання 10.1. Економічна класифікація витратів.

У наведеній табл. 10.1 укажіть субрахунок витрат та визначте вид витрат за бюджетною класифікацією.

Таблиця 10.1

Витрати бюджетної установи

Приклади витрат	Субрахунок бухгалтерського обліку	Витрати за бюджетною класифікацією
Витрати, пов'язані із судовим збором за поданих позов до суду		
Витрати від проведення експертного оцінювання транспортних засобів, виготовлення технічної документації на земельні ділянки; експертних висновків, оплата послуг сторонніх фахівців		
Утрати, пов'язані із зменшенням корисності активу		
Утрати від зміни курсу гривні до іноземної валюти		
Утрати від суми знецінення (уцінки) необоротних активів		
Видатки на відрядження		
Видатки на соціальне забезпечення у закладах вищої освіти та наукових установах		
Списання дебіторської заборгованості		

Тема 11. Облік фінансових активів

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам вивчити облік фінансових активів. До фінансових активів розпорядників бюджетних коштів належать довгострокова та короткострокова дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їхні еквіваленти. До інших коштів установи належать грошові документи, що знаходяться в касі установи, серед яких і поштові марки. Для обліку поштових марок, поштових

конвертів із марками призначено субрахунок 2213 "Грошові документи в національній валюті". Конверти без марок зараховують на субрахунок 1812 "Малоцінні та швидкозношувані предмети". Конверти можна придбати як за безготівковим розрахунком, так і за готівку в поштових відділеннях. А поштові марки без конвертів часто купують за готівку. Грошові документи, зокрема і поштові марки, видають під звіт, а списують на підставі акта на списання.

Завдання 11.1. Облік поштових марок і конвертів.

Бюджетна установа (не є платником ПДВ) придбала за рахунок загального фонду бюджету 1 000 конвертів без марок по 0,90 грн, зокрема ПДВ – 15 к. і видало під звіт працівникові 800 грн для придбання поштових марок за ціною 4 грн за поштову марку. Після оприбуткування марок і конвертів було списано 10 шт. поштових конвертів та 10 шт. поштових марок.

Необхідно відобразити операції із придбання, оприбуткування та списання марок і конвертів в обліку (табл. 11.1).

Таблиця 11.1

Облік поштових марок та конвертів

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	Оприбутковано конверти без марок на підставі накладної			
2	Перераховано кошти постачальнику за конверти			
3	Видано під звіт готівку для придбання поштових марок у поштовому відділенні			
4	Оприбутковано поштові марки на підставі авансового звіту та розрахункового документа			
5	Списано на підставі накладної (вимоги) поштові конверти без марок у кількості 50 шт.			
6	Видано з каси під звіт поштові марки для конвертів у кількості 50 шт.			
7	Списано поштові марки у кількості 50 шт., використані для відправлення листів			

Тема 12. Облік нефінансових активів

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам вивчити облік нефінансових активів. До нефінансових активів бюджетних установ належать основні засоби, інвестиційна нерухомість, нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, запаси, виробництво та біологічні активи. Залежно від шляхів надходження запасів їхню вартість слід відображати за такими субрахунками:

7111 "Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг)" – у випадку отримання запасів від ліквідації та розбирання необоротних активів (за умови залишення їх для ремонту та інших потреб установи);

7211 "Дохід від реалізації активів" – у випадку виявлення надлишків запасів під час інвентаризації;

7511 "Доходи за необмінними операціями" – у випадку отримання запасів як гуманітарної (благодійної) або безповоротної допомоги.

Залежно від напрямку використання запасів їхню вартість слід відображати за такими субрахунками обліку витрат:

8013 "Матеріальні витрати" – у разі використання матеріальних цінностей у процесі основної діяльності установи та на виконання програм;

8113 "Матеріальні витрати" – витрати у процесі надання послуг, виготовлення продукції або виконання робіт.

Завдання 12.1. Придбання запасів на умовах попередньої оплати та для потреб звичайної діяльності.

Бюджетна установа придбала за рахунок коштів загального фонду комплект шин (4 шт. по 715 грн) для службового автомобіля вартістю 2 860 грн, зокрема ПДВ — 476,66 грн. Ці шини придбано для заміни старих зношених шин, встановлених на автомобіль. Згідно з умовами договору, розрахунки проведено на умовах попередньої оплати. Установлення нових шин на транспортний засіб здійснено водієм установи. Вартість установлених автомобільних шин списано на підставі акта списання (форма № 3-2) на фактичні витрати відповідного звітного періоду. Одночасно з установленням на автомобіль на кожну шину відкрито Картку обліку пробігу (наробітку) пневматичної шини. Комісією установи ухвалено рішення не зараховувати на баланс старі зношені шини, оскільки їх використання не передбачає

отримання економічної вигоди, а навпаки, утилізація відпрацьованих шин потребує від установи здійснення витрат.

Необхідно відобразити операції в обліку (табл. 12.1).

Таблиця 12.1

Придбання та списання автомобільних шин

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Перераховано кошти постачальнику за автомобільні шини, згідно з рахунком-фактурою			
2	Оприбутковано придбані шини			
3	Списано шини, установлені на автомобіль			

Завдання 12.2. Придбання запасів на умовах наступної оплати та списання для надання платних послуг.

Дитсадок придбав за рахунок коштів спеціального фонду (коштів, отриманих як плату за послуги) молочну продукцію на суму 12 000 грн., зокрема ПДВ – 2 000 грн. Продукти харчування оприбутковано на підставі накладних постачальника. Розрахунки з постачальником проведено в кінці місяця (після надходження продуктів). Згідно із Накопичувальною відомістю із витрачання продуктів харчування у ДНЗ (форма № 3-13), протягом місяця витрачено для харчування дітей молочних продуктів в сумі 10 500 грн. Списання продуктів проведено на підставі акта списання (форма № 3-2).

Необхідно відобразити операції в обліку (табл. 12.2).

Таблиця 12.2

Придбання та списання продуктів харчування

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Оприбутковано продукти харчування			
2	Перераховано кошти постачальнику за продукти харчування			
3	Списано продукти харчування для приготування страв			

Завдання 12.3. Придбання запасів за рахунок підзвітних сум.

Для придбання талонів на бензин водію установи з каси було видано готівку в сумі 3 000 грн. Видачу готівки оформлено видатковим касовим ордером. Згідно з поданим водієм звітом про використання коштів, виданих

на відрядження або під звіт, він придбав талони на бензин А-95 на загальну суму 2 800 грн. Талони передано на зберігання завгаражем. Залишок невикористаних коштів у сумі 200 грн водій повернув до каси за прибутковим касовим ордером. Згідно зі звітом про використання талонів на ПММ протягом місяця для заправлення службового автомобіля водію було видано талони на бензин у сумі 1 200 грн. Заправлення автомобіля (використання талонів) підтверджено чеками з АЗС. Бензин списано в межах норм витрат та на підставі подорожніх листів.

Необхідно відобразити операції в обліку (табл. 12.3).

Таблиця 12.3

Придбання запасів за рахунок підзвітних сум

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Знято готівку з реєстраційного рахунку			
2	Видано готівку з каси під звіт водію			
3	Оприбутковано талони на бензин			
4	Повернено підзвітною особою залишок авансу в касу			
5	Унесено готівку, повернену водієм, на реєстраційний рахунок			
6	Заправлено службовий автомобіль бензином згідно з чеками терміналу			
7	Списано вартість бензину А-95, витраченого на роботу автотранспорту, на підставі подорожніх листів			

Тема 13. Облік зобов'язань

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам вивчити облік зобов'язань. Основою для визначення загальної суми заробітку, що підлягає нарахуванню за час відпустки, є середньоденна зарплата. Її розраховують шляхом ділення сумарного заробітку за останні перед початком відпустки дванадцять місяців, або за менший фактично відпрацьований період на відповідну кількість календарних днів року або меншого відпрацьованого періоду (за винятком святкових та неробочих днів, установлених законодавством). Суму відпускних визначають шляхом множення знайденого результату на кількість календарних днів відпустки. Відпускні розраховують за такою формулою:

$$B = D \times ЗП : (K - C - Ч), \quad (13.1)$$

де В – сума відпускних;

Д – кількість календарних днів відпустки;

ЗП – сума заробітку, що додають до розрахунку середньої зарплати, нарахованого в розрахунковому періоді;

К – загальна кількість календарних днів у розрахунковому періоді (за 12 місяців — це 365 (у високосному році – 366) календарних днів або за інший менший період);

С – кількість святкових та неробочих днів, що припадають на розрахунковий період;

Ч – час, протягом якого працівник, відповідно до чинного законодавства чи з інших поважних причин, не працював і за ним не зберігався заробіток або зберігався частково в розрахунковому періоді.

Завдання 13.1. Особливості врахування відпустки без збереження зарплати в розрахунку відпускних.

Працівник бюджетної установи йде в щорічну відпустку на 24 календарних дні (далі – к. дн.) із 22.05.2019 р. Розрахунковим періодом для оплати відпустки є травень 2018 – квітень 2019 року. У цьому періоді працівник перебував у відпустці без збереження зарплати із 6 до 12 березня 2017 року (7 к. дн.), Сума зарплати, нарахованої працівникові за розрахунковий період, становить 40 800,00 грн.

Необхідно розрахувати суму відпускних.

Завдання 13.2. Особливості врахування відпустки для догляду за дитиною до 3 (6) років у розрахунку відпускних.

Працівниця бюджетної установи відразу після закінчення відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку йде в щорічну відпустку тривалістю 14 к. дн. Щорічну відпустку надано з 15.05.2019 р. Розмір місячного окладу працівниці – 3 872,00 грн (14-й тарифний розряд). Розрахунковий період – травень 2018 – квітень 2019 року.

Необхідно розрахувати суму відпускних.

Завдання 13.3. Особливості врахування простою в розрахунку відпускних.

Працівник йде в щорічну основну відпустку із 29.05.2019 р. на 24 к. дн. Розрахунковим періодом є травень 2018 – квітень 2019 року. Із 01.11.2016 р.

до 30.11.2016 р. працівник не працював у зв'язку із простоем не з його вини, та отримав за цей час 2/3 тарифної ставки. Заробітна плата, нарахована за розрахунковий період, становить 35 833,43 грн, зокрема за час простою – 1 912,00 грн.

Необхідно:

- а) розрахувати суму відпускних;
- б) розрахувати суму відпускних, якщо простій відбувся з вини працівника.

Тема 14. Облік капіталу та фінансового результату

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам вивчити облік власного капіталу та фінансового результату. Власний капітал – це частина в активах суб'єкта державного сектора, що залишається після вирахування зобов'язань. Внесений капітал – це капітал розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів, сформований за відповідними рішеннями органів управління.

Із 1 січня 2017 року існують особливості у формуванні внесеного капіталу:

збільшення капітальних інвестицій не збільшують унесений капітал;

збільшення внесеного капіталу відбувається, унаслідок зарахування об'єктів капітальних інвестицій до складу основних засобів після введення в експлуатацію, водночас зменшується сума цільового фінансування;

збільшення внесеного капіталу відбувається, унаслідок зарахування об'єктів капітальних інвестицій, створених за рахунок коштів спецфонду до складу основних засобів після введення в експлуатацію, водночас зменшується сума цільового фінансування, попередньо створеного за рахунок доходів спецфонду;

збільшення внесеного капіталу відбувається, унаслідок зарахування об'єктів капітальних інвестицій, створених за рахунок доходів спецфонду минулого року (минулого кварталу) до складу основних засобів після введення в експлуатацію, водночас зменшується сума цільового фінансування, попередньо створеного за рахунок накопичених фінансових результатів виконання кошторису чи фінансових результатів виконання кошторису звітного періоду.

Завдання 14.1. Списання основних засобів із залишковою вартістю.

На балансі бюджетної установи декілька років обліковують принтер, який вийшов із ладу в жовтні 2019 року. Згідно з актом технічного обстеження, виданим спеціалізованим підприємством, цей принтер визнано непридатним для подальшого використання, а також підтверджено нецільність виконання його ремонту. Станом на 01.01.2019 р. первісна вартість принтера дорівнювала 2 026,00 грн, а сума нарахованого зносу – 1 217,90 грн. На субрахунок 5111 перенесено остаточну вартість принтера в сумі 808,10 грн. Протягом трьох кварталів 2019 року нараховано амортизацію принтера в загальній сумі – 151,95 грн. У результаті списання такого об'єкта не було оприбутковано будь-яких запчастин, придатних для подальшого застосування. Також бухгалтер установи зробив необхідні записи в інвентарній картці обліку об'єкта основних засобів.

Необхідно відобразити всі операції в обліку (табл. 14.1).

Таблиця 14.1

Списання основних засобів із залишковою вартістю

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Списано об'єкт ОЗ, непридатний для подальшого використання			
2	сума нарахованого спрацювання			
3	залишкова вартість			
4	Зараховано до накопичених фінансових результатів суму внесеного капіталу			
5	Зараховано на фінансовий результат звітного періоду витрати			

Завдання 14.2. Списання малоцінних необоротних матеріальних активів.

У зв'язку з перейменуванням закладу вищої освіти наказом ректора створено комісію для знищення печаток навчального закладу та його структурних підрозділів. Первісна вартість печаток – 1 234 грн, сума нарахованого зносу – 617 грн.

Необхідно відобразити всі операції в обліку (табл. 14.2).

Списання малоцінних необоротних матеріальних активів

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Нараховано амортизацію в місяці вилучення з активів (списання з балансу)			
2	Списано вартість об'єкта			
3	Зараховано до накопичених фінансових результатів вартість МНМА під час списання			
4	Зараховано на фінансовий результат звітного періоду нараховану амортизацію (щоквартально)			

Тема 15. Фінансова та бюджетна звітність суб'єкта державного сектору

Методичні рекомендації

Завдання до цієї теми дозволяють студентам вивчити звітність суб'єкта державного сектору. Звітність про виконання Державного бюджету України (кошторисів бюджетних установ) містить фінансову та бюджетну звітність.

Фінансова звітність бюджетних установ складається, згідно з вимогами НП(С)БОДС та за формами, затвердженими Міністерством фінансів України.

Бюджетна звітність відображає стан виконання бюджету, містить інформацію в аспекті кодів бюджетної класифікації.

Форми бюджетної звітності бюджетних установ і органів Державного Казначейства України та порядок їхнього заповнення встановлюються Державним Казначейством України за погодженням із Міністерством фінансів України.

До складу річної фінансової звітності входять: Баланс (форма № 1-ДС); Звіт про фінансові результати (форма № 2-ДС); Звіт про рух грошових коштів (форма № 3-ДС); Звіт про власний капітал (форма № 4-ДС); Примітки до річної фінансової звітності.

Квартальна фінансова звітність складається з Балансу (форма № 1-ДС) та Звіту про фінансові результати (форма № 2-ДС).

Особливості складання:

фінансову звітність складають у гривнях;

у рядках форм, де не зазначено показники, ставлять прочерк;

додаткові рядки у формах фінансової звітності (крім приміток до річної фінансової звітності) вводити заборонено.

Під час складання Балансу (форма № 1-ДС) необхідно врахувати такі особливості:

уносять показники сумарно за загальним і спеціальним фондами розпорядника бюджетних коштів;

додають сумарно до складу основних засобів активи, які у фінансовій звітності за 2016 рік було зараховано до складу як основних засобів, так і інших матеріальних необоротних активів;

у Балансі (форма № 1-ДС) відображають фінансовий результат з урахуванням щоквартального закриття рахунків доходів і витрат.

Мета завдань: оволодіти практичними навичками в заповненні форм фінансової та бюджетної звітності.

Завдання 15.1. Складання квартальної звітності.

Необхідно на підставі даних книги "Журнал-головна" (залишків по рахунках бухгалтерського обліку) сформуванати квартальну фінансову звітність суб'єкта державного сектору (табл. 15.1).

Таблиця 15.1

Залишки по рахунках бухгалтерського обліку

Номер рахунку	Назва рахунку	Сума
1	2	3
10	Основні засоби	1 682 789
11	Інші необоротні матеріальні активи розпорядників бюджетних коштів	25 417
1411	Спрацювання основних засобів	1 300 624
1412	Спрацювання інших необоротних матеріальних активів	12 709
15	Виробничі запаси розпорядників бюджетних коштів	243 157
18	Малоцінні та швидкозношувані предмети	986
2313	Реєстраційні рахунки	108 576
5111	Унесений капітал	394 873
5511	Фінансові результати виконання кошторису звітного періоду	?
5512	Накопичені фінансові результати виконання кошторису	221 425

1	2	3
6611	Зобов'язання за внутрішніми розрахунками розпорядників бюджетних коштів	141 686
7011	Бюджетні асигнування	841 460
7111	Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг)	389
801	Витрати розпорядників бюджетних коштів на виконання бюджетних програм	843 812
851	Витрати за необмінними операціями	8 429

Рекомендована література

Основна

1. Глебова Н. В. Звітність банків [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Глебова. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 304 с.
2. Глебова Н. В. Облік у банках [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Глебова, Л. М. Стиренко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 304 с.
3. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена постановою Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2012. – № 1. – С. 52–155.
4. Про внесення змін до Інструкцій про ведення касових операцій банками в Україні : Постанова Правління НБУ від 13.12.2012 р. № 375 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. 2012 р. – № 11. – С. 158–159.

Додаткова

5. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) : підручник / Н. Б. Литвин. – Київ : Хай&Тек Прес, 2010. – 608 с.
6. Облік у банках : підручник / [О. Г. Коренєва, Н. Г. Маслак, Н. Г. Слав'янська та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2012. – 668 с.

Інформаційні ресурси

7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (діє з 25.01.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2542-14>.

8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 17.06.2004 р. за № 280 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document; jessionid=221AA608C7EO2E7380AF2442DEP1874?id=503647>.

9. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах : Постанова від 12.11.2003 р. № 492 (зі змін. та допов.) // Національний банк України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Інструкція про порядок складання річного фінансового звіту в банках України, затверджена постановою Правління НБУ від 03.11.2003 р. № 518 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=97972>.

11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" // Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11>.

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 "Запаси" // Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1019-10>.

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 "Основні засоби" // Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>.

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 "Нематеріальні активи" // Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10>.

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 "Витрати" // Наказ Міністерства фінансів України від 18.05.2012 р. № 568 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12>.

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 128 "Зобов'язання" // Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0093-11/paran182#n182>.

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 "Доходи" // наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0089-11>.

18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 "Виплати працівникам" // Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2011 р. № 1798 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-12>.

19. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затверджений постановою Правління НБУ від 17.06.2004 р. № 280 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.4.rada.ua/laws/show/20918-04>.

20. Положення про порядок встановлення НБУ лімітів відкритої валютної позиції в безготівковій та готівковій формах та контроль за їх дотриманням уповноваженими банками, схваленими постановою Правління НБУ від 28.02.2009 № 109 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua./doccatalog/document;jessionid=221AA608C7EO2>.

21. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами : Постанова від 03.12.2003 № 516 (зі змін. та доп.) [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

22. Порядок заповнення форм фінансової звітності в державному секторі // Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2017 р. № 307 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0384-17>.

23. Про банки і банківську діяльність : Закон України, затверджений постановою Правління НБУ від 07.12.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>.

24. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

25. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі // Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#n14>.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Формування облікової системи та відображення в обліку фінансово-господарської діяльності банку.....	5
Тема 1. Комерційні банки як самостійні фінансово-кредитні установи. Загальні основи та принципи бухгалтерського обліку в банках.....	5
Тема 2. Облік капіталу банку.....	11
Тема 3. Облік доходів і витрат банку.....	13
Тема 4. Облік касових та розрахункових операцій банку.....	17
Тема 5. Облік депозитних та кредитних операцій.....	21
Тема 6. Облік операцій банку в іноземній валюті.....	25
Тема 7. Облік операцій банку із цінними паперами.....	28
Змістовий модуль 2. Формування облікової системи та відображення в обліку фінансового-господарської діяльності бюджетної установи.....	30
Тема 8. Основи побудови бухгалтерського обліку в бюджетних установах.....	30
Тема 9. Облік доходів.....	32
Тема 10. Облік витрат.....	34
Тема 11. Облік фінансових активів.....	35
Тема 12. Облік нефінансових активів.....	37
Тема 13. Облік зобов'язань.....	39
Тема 14. Облік капіталу та фінансового результату.....	41
Тема 15. Фінансова та бюджетна звітність суб'єкта державного сектору.....	43
Рекомендована література.....	45
Основна.....	45
Додаткова.....	45
Інформаційні ресурси.....	45

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ОБЛІК У КРЕДИТНИХ ТА БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
спеціальності 071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Глєбова** Наталія Володимирівна
Кудіна Ольга Миколаївна
Тютлікова Вікторія Валеріївна
Сатушева Карина Валеріївна

Відповідальний за видання *А. А. Пилипенко*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2019 р. Поз. № 6 ЕВ. Обсяг 49 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*